

"Saj ste Slovenci?"

"Ne, tukaj smo doma."

"Govorite Slovensko?"

"Ne, govorimo po domače."

Tako so se domačini v Kanalski dolini predstavili amerškemu antropologu, ko je prišel po čudnem naključju preučevat kmečko prebivalstvo. Sad večletnih raziskav je zbornik socialnoantropoloških besedil, ki ga je pod naslovom: Robert G. Minnich - Socialni antropolog o Slovencih, izdal Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu, sedež Kanalska dolina, v sodelovanju z Amalietti, d.o.o., Ljubljana.

Knjigo, ki jo je prevedla in uredila Irena Šumi, sodelavka na inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani, sta sofinancirala Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije - Odsek za Slovence po svetu. Predstavili so jo kanalski Slovenci ob prisotnosti avtorja v ponedeljek, 27. septembra, v Naborjetu (Malborough).

Istočasno se je širši javnosti predstavilo novoustanovljeno kulturno društvo Planika. Kot je poudaril Salvatore Venosi, novo društvo ni usmerjeno proti komu ali čemu, hoče samo popestriti in obogatiti kulturno delo kanalskih Slovencev, sodelovati z drugimi narodnostnimi in političnimi skupnostmi kot opora za slovensko prebivalstvo ter vključiti čimveč domačinov v družabno življenje.

Izid knjige so pozdravili ugledni gostje in govorniki. Domači župan je pohvalil mirno sožitje občanov vseh ideoloških in narodnostnih sestav. Zato bo raziskava enega dela prebivalstva obogatitev za vso Kanalsko dolino. Tudi predstavnik Gorske skupnosti je pozdravil knjigo kot nadaljnji korak k identifikaciji slovenske skupnosti in znak živega izraza slovenske kulture.

Državni sekretar za Slovence po svetu, dr. Peter Vencelj, se je v imenu vlade zahvalil avtorju za dragoceno delo med zamejskimi Slovenci, in vsem, ki so pripomogli k uspešnemu poteku raziskovanj. Dr. Emilio Sušič, predsednik Raziskovalnega inštituta, sedež Ukve, je označil pomen znanstvenega dela ameriškega antropologa za slovenski narod. Neobremenjen strokovnjak z drugačnim raziskovalnim prijemom vidi marsikaj z drugega zornega kota kot domači etnologi ali sociologi. Značilnost avtorja tega zbornika je "opazovanje z udeležbo". Dalj časa je živel med ljudmi, ki jih je nameraval поблиže spoznati, se poskušal vživeti v vsakdanje navade, v njihov način življenja, njihovo delo in mišljenje. Raziskovalno delo ne zahteva samo zgodovinskega, jezikovnega, narodnostnega vidika, pač pa zajema celosten pogled na človeka v konkretni bitnosti.

Kdo je avtor, socioantropolog Robert G. Minnich?

R. Minnich je potomec nemških protestantov, ki so leta 1720 zbeali z Bavarskega v Ameriko. Po dveh daljših potovanjih v šestdesetih letih po Evropi in ko je na nekem

seminarju v Jugoslaviji spoznal prevajalko, sedanjo ženo, Ljubljanko, se je odločil za dokončno odselitev v Stari svet. Od 1972 preučuje in poučuje antropologijo v Bergenu (Norveška). "Svojim slovenskim bralcem lahko mirno zagotovim, da je bilo srečanje z ruralno družbo slovenskega etničnega ozemlja zame resnično eksotično doživetje... Ob opazovanju z udeležbo sem se naučil tudi nekaterih praktičnih veščin, kot denimo rokovanja s koso, klanja prašičev in oskrbe živine na planinskih pašnikih. Takšno praktično poglobljanje mi je pomagalo, da sem svojim opazovancem znal zastaviti smiselna vprašanja..." (uvodna avtorjeva beseda).

Kot Američan sploh ni poznal pojmov domovina in narodnost. "Problem identitete je svojevrsten v teh krajih, vkoreninjen v gorsko življenje," prizna Minnich, ko govori o svojem delu med Slovenci. "Kako je tragično, da so ljudje pripravljeni umreti za to idejo, vidimo nedaleč od tod. Nevarno je priznati se k določenemu narodu. Najboljši je način zamejskih Slovencev: identiteta pomeni biti doma in biti človek v domovini. Tudi ta knjiga je ena pot k resnični identiteti: tu živijo ljudje na slovenskih tleh v Kanalski dolini."

Kaj piše antropolog o Slovencih?

Članki tega zbornika so povzetki dveh večjih terenskih raziskav. Prva je potekala osemnajst mesecev v letih 1974 in 1975 v Halozah na Štajerskem. Drugo je opravljal šestnajst mesecev med letoma 1981 in 1985 v Kanalski in Ziljski dolini. Takrat je prebival v vaseh Ukve/Ugovizza, v Bistrici/Feistriz in Draščah/Drashitz.

Ob klanju prašičev in obdarovanju kolin vidi avtor na Haloških kmetijah značilnosti medsebojnih odnosov, izraz socialnih struktur in "identitete v slovenski kmečki družbi". Menjava kolin ni le izražanje gostoljubja, ampak tudi sredstvo družbenega povezovanja, vrednotenja drug drugega in del družbenih norm.

V Kanalski dolini je raziskava zajela bolj modernizacijo in "deagrarizacijo", gopodarski razvoj pokrajine, tradicijo in integriteto lokalne skupnosti. Sledi razmeroma obširna primerjava med Kanalsko in Ziljsko dolino, predvsem v odnosu do jezika, narečja in jezika kulturnega zaledja, t.j. večinskega naroda. Govoriti slovensko ni isto kot biti Slovenec: izhajajoč iz te teze ugotavlja podobne odnose pod podobnimi pogoji v obeh dolinah, ki ustvarjajo posebno pojmovanje narodnosti in povezanosti človeka z ožjo domovino.

Veliko navzočih gostov in domačinov se ni strinjalo z avtorjevimi tezami; globoke razprave so tekle še ob zaključni zakuski v Žabnicah. Kulturni dogodek je spremljal Ženski kvintet Lušari; pevke so tehnično dovršeno in čustveno ubrano obdarovale občinstvo s šopkom narodnih pesmi kar v štirih jezikih (slovensko, italijansko, nemško, angleško).

Avtor to področje okarakterizira takole: "Znaten del prebivalstva te pokrajine je bil že vsaj pred stoletjem dvo- ali večjezičen, kar pomeni, da so prebivalci obvladali jezikovne kode, ki pripadajo dvema ali vsem trem v pokrajini zastopanim jezikov-

nim skupinam: 1. germanski (standardna avstrijsčina in koroščina); 2. romanski (furlanščina, standardna italijanščina in severovzhodni italijanski dialekt); 3. slovanski (standardna slovenščina in koroški slovenski dialekti). Toda medtem ko se večjezičnost ohranja, so začeli v državah, ki si pokrajino delijo, prevladovati vsakokratni standardni kodi...

Starejši prebivalci Kanalske doline so v moji prisotnosti večkrat potožili, da govorijo svoje domače narečje (slovenski), da so po srcu Korošci, usojeno pa jim je živeti v Italiji."

Alojz Angerer

Monika Šašelj - Kropelj: LJUDSKA KULTURA V PRAVLJICAH IN POVEDKAH

Povzetek

Avtorica poroča o svoji doktorski disertaciji "Ljudska kultura v slovenskih pravljicah in povedkah, obranjeni 11. 6. 1993 na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Osnovni cilj študije je bil odkriti, kako v pravljicah in povedkah - obravnavani primeri so bili vzeti iz Štrekcljeve zapuščine - odsevajo sestavine ljudske kulture in stvarne razmere časa in okolja, v katerem so pravljice živele in bile pripovedovane. V nekaterih pravljicah in povedkah se da zaznati tudi stvarnost starejših obdobij, celo tistih, v katerih so se motivi porajali in so nastopali arhetipi pravljic. Tako odkriva študija ne le sestavine resničnega življenja, ki so jih vnašali v pripoved pripovedovalci iz svoje zavesti in podzavesti, izoblikovane v njihovem kulturnem okolju, ampak tudi pokaže, kako v njihovih globljih plasteh odsevajo stare družbene in duhovne razmere.

Abstract

The author gives the information on her dissertation "Reflection of Reality in the Slovenian Folk Tales" defended on June the 11th, 1993 at the Faculty of Philosophy in Ljubljana. The main aim of the study was to discover, how do the tales - discussed were the folk tales from Karel Štrekelj's inheritance - reflect the elements originating from the actual circumstances of the time and environment in which they lived and were narrated. In some folk tales we can perceive the reality of older periods even those in which the motives sprang up and the archetypes of the tales arose. Therefore the study explores not only the elements of the real life, which the narrators inserted in their story and which ensue from their perception and their subconsciousness formed in their cultural environment, but also show how do folktales formed in their deeper strata reflect old beliefs, and archaic social circumstances.

V doktorski disertaciji z naslovom Ljudska kultura v slovenskih pravljicah in povedkah, obranjeni 11.6.1993 na Filozofski fakulteti v Ljubljani, sem ob primerih iz Štrekcljeve zapuščine raziskovala odsev stvarnosti v slovenskih ljudskih pravljicah in